

Resume

Natura 2000 område nr. 89, delplan for F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen

Områdebeskrivelse

Vidå, Tøndermarsken og Saltvandssøen udgør arealmæssigt 6.498 ha. De vestlige dele – Margrethekog – indgår i habitatområde H78 Vadehavet. Centralt i fuglebeskyttelsesområdet indgår dele af habitatområdet H90 Vidå med tilløb, Rudbøl og Magisterkogen. Beskyttelsesområdet består langt overvejende af privatejede arealer, men staten (Fødevarerministeriet og Miljøministeriet) ejer dog også betydelige dele mod vest. Delområdet består af et meget stort marskområde gennemskåret af Vidåen og et utal af mindre vandløb, kanaler og grøfter. I den østlige del (i Magisterkog) danner Vidåen et langstrakt søområde (Rudbøl Sø) omgivet af rørsump. Længst mod vest findes en kunstigt anlagt saltvandssø, hvor vand fra Vadehavet pumpes ind i et ca. 250 ha stort, lavvandet vadeområde bag Det Fremskudte Dige.

Der findes i området en række inddigede kogsområder – Ubjerg Kog, dele af Møgeltønder Kog, Magisterkog, Højer Kog, Rudbøl Kog, Gammel Frederikskog, Ny Frederikskog og Margrethe Kog.

Ny Frederikskog, Gl. Frederikskog, Rudbøl Kog og Magisterkog, i alt 2.570 ha, har været fredet siden 1988. Desuden er Margrethekog med Saltvandssøen fredet (1.245 ha).

Vigtigste naturværdier

Tøndermarsken har altid været en fuglelokalitet i særklasse, og hører- trods forandringer – fortsat til blandt Danmarks vigtigste yngleområder for en række eng-, mose og strandengsfugle. Tidligere fandtes her bl.a. landets største bestande af sjældne og fåtallige ynglefugle som rørdrum, plettet rørvagtel, hedehøg, brushane og sortterne. Hvid stork var frem til 1990'erne også fast ynglefugl i området.

Ud over arterne på udpegningsgrundlaget karakteriseredes området også ved at huse betydelige bestande af ynglende vadefugle som vibe, stor kobbersnepe og rødben.

Området er meget vigtigt for rastende og overvintrende bestande af svaner, gæs, ænder og vadefugle, og især de fredede dele af Margrethekog og Saltvandssøen er meget vigtige opholdsområder for en lang række arter.

For flere arters vedkommende er Tøndermarsken det vigtigste rasteområde i den danske del af Vadehavet.

Trusler mod områdets naturværdier

Arealreduktion og fragmentering af egnede levesteder er en trussel for bestandene af eng- og kystfugle.

Næringsstofbelastning har medført ændringer af flora og fauna på bl.a. ferske enge og strandenge, og fuglenes levesteder har herved ændret karakter. Tilgroning af enge og rørsumpe forringer yngleforsøgene for bl.a. engsnarre og brushane.

Især opvækst af buske og træer i skelgrøfter og langs fyldgrave er en trussel for mange af engfuglene, idet der herved opstår ynglesteder for prædatorer som tårnfalk, krage, husskade og ræv.

Uhensigtsmæssig hydrologi som følge af afvanding udgør en trussel mod de fugtige, vedvarende græsarealer og de øvrige våde naturtyper og dermed de fuglearter, som er afhængige af disse (bl.a. hvid stork, plettet rørvagtel, engsnarre, brushane og mosehornugle).

En intensiv drift på vedvarende græsarealer og omdriftsarealer i beskyttelsesområdet er en trussel mod arealernes funktion som levested for engfugle. Engsnarre og brushane er særligt følsomme overfor intensive driftsformer. Overgræsning eller for lidt eller manglende græsning med husdyr er en trussel mod naturindholdet i lysåbne naturtyper som eng og sumpe. Reduktioner af græsningsarealet i beskyttelsesområdet truer bl.a. engenes funktion som levested for ynglefugle som engsnarre, brushane og mosehornugle.

Ynglefuglene på udpegningsgrundlaget, især hedehøg, engsnarre, brushane og mosehornugle er sårbare overfor forstyrrelser i yngletiden.

Invasive arter som mink og mårhund udgør sammen med naturligt forekommende arter som ræv og krage i dag en betydelig trussel for alle de jordrugende ynglefugle i beskyttelsesområdet.

Målsætning og indsats

De overordnede mål for delområdet er at sikre god-høj artstilstand for områdets udpegningsarter og sikre områdets økologiske integritet i form af tilstrækkeligt store og uforstyrrede levesteder med hensigtsmæssig hydrologi og drift, lav næringsstofftilførsel, god struktur og gode spredningsmuligheder. Ynglefuglene hvid stork, plettet rørvagtel, brushane, sortterne, mosehornugle, hvidbrystet præstekrave og blåhals, trækfuglene gravand, strandhjejle og islandsk ryle samt ansvarsarterne (trækfugle) pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, pibeand og spidsand prioriteres højt.

Tilstanden og det samlede areal af levestederne skal være stabil eller i fremgang, så der er grundlag for bestande på mindst 16 par rørdrum, 35 par rørhøg, 40 par blåhals, 1 par hvid stork, 18 par hedehøg, 1 par engsnarre, 9 par plettet rørvagtel, 2 par hvidbrystet præstekrave, 450 par klyde, 5 par brushane, 125 par fjordterne, 60 par sortterne og 3 par mosehornugle. Tilstanden og det samlede areal af levestederne skal være stabil eller i fremgang, således at der er grundlag for rastende/fouragerende bestande på mindst 375 sangsvane, 225 pibesvane, 8.000 grågås, 3.500 kortnæbbet gås, 1.150 bramgås, 19.000 gravand, 16.800 pibeand, 4.500 spidsand, 1.850 skeand, 50.000 hjejle, 3.300 strandhjejle, 4.000 lille kobbersneppe, 40.000 almindelig ryle, 81.000 islandsk ryle, 5.000 klyde og 50 hvidbrystet præstekrave.

Indsatsen kommer til at dreje sig om bl.a. at sikre levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for alle arter på udpegningsgrundlaget. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats. Desuden sikres forholdene for truede, ynglende kystfugle som klyde og fjordterne gennem et antal tilstrækkeligt store ynglesteder uden forstyrrelser og med mindsket prædation. Områder med egnede levevilkår for ynglende hvid stork plejes, sammenkædes og øges. Andre indsatser er unkladelse af rørhøst i yngletiden af hensyn til fx rørdrum,

rørhøg og plettet rørvagtel, samt sikring af redesteder i landbrugsområder for ynglende hedeheg.

Oversigt over de væsentligste virkemidler til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke relevant
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter	X			
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger	X			
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslet mm.	X			
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)	X			
Reducere forstyrrelser		X		
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder	X			
Sammenkædning af naturarealer Fx ved udlæg af naturarealer til samdrift af mindre og adskilte naturområder.	X			